

**Μετα-Ψυχολογία
152η Συνάντηση
Βασίλειος Μαούτσος**

07/02/12

**Μεταψυχολογικό Σεμινάριο
'Ινστιτούτο Κλασικής Ψυχανάλυσης'
'Unconscious', 1915, Τόμος XIV
2η Συνάντηση**

Για δεύτερη φορά μέσα σε 15 χρόνια ο Freud περιγράφει ξανά το κοινώς ονομαζόμενο 'τοπογραφικό' μοντέλο που αποτελεί απ' ευθείας συνέπεια της απώθησης. Εδώ για άλλη μια φορά διαπιστώνουμε την παντελή έλλειψη κάθε πρωτοτυπίας στη περιγραφή του Freud υπό τον όρο βέβαια ότι ο αναγνώστης έχει αποδεχτεί πλήρως την διπλή υπόσταση της αίσθησης του εαυτού του όπως συμβαίνει με κάθε ψυχολογικά πάσχων άτομο διότι σε αντίθετη περίπτωση όλα φαίνονται άκρως εντυπωσιακά.

Συγκεκριμένα, ο Freud μας λέει το αυταπόδεικτο ότι, δηλαδή, *'...μία ιδέα [μπορεί να] υπάρχει σε δύο μέρη συγχρόνως εντός του ψυχικού οργάνου...'* όπου η μία τοποθεσία του είναι το 'συνειδητό' (ή, 'προ-συνειδητό') και η άλλη το 'ασυνειδητό'. Για την ακρίβεια μια 'ιδέα' [εικόνα ή παρουσίαση] που ξεπερνάει το εμπόδιο της 'λογοκρισίας πηγαινοέρχεται συστηματικά...' μεταξύ συνειδητού και ασυνειδήτου χωρίς να χάνει την αρχική της θέση και εγγραφή στο ασυνείδητο. Κατ' ουσία είμαστε πλήρως ενήμεροι του γεγονότος ότι το κάθε τι έχει προ-υπάρξει εφόσον αναγνωρίζουμε την ύπαρξη παρελθόντος χρόνου. Συνεπώς, το παρόν είναι προϊόν του παρελθόντος και η κάθε παρούσα ιδέα είναι προϊόν μιας παρελθούσης. Η ύπαρξη διαφορετικότητας μεταξύ πραγμάτων ιδίου κλώνου (κοινής προέλευσης) μέσα στο χρόνο είναι πάντοτε κανόνας της φύσης όταν ξεπερνιέται ένας ουδός. Υπ' αυτή τη λογική οπτική γωνία η έννοια του ασυνειδήτου, του συνειδητού και ακόμη αυτής της ίδιας της διπλής ή, ενδεχομένης και πολλαπλής λογοκρισίας δεν μας εντυπωσιάζει καθόλου. Μία συνειδητή ιδέα ενήλικος θα είναι σχεδόν σίγουρο ότι θα έχει διαφοροποιηθεί πλήρως σε σχέση με την πρώτη της έκδοση που έχει παραμείνει στο ασυνείδητο.

Εν προκειμένω, το εντυπωσιακό είναι το αντίθετο του προσδοκώμενου και αυτή είναι η σημασία του τοπογραφικού μοντέλου του Freud: *υπό το βάρος της αρχής της αυξανόμενης ευχαρίστησης όπου ως γνωστόν η λογική απαραίτητως αναστέλλεται τότε το ασυνείδητο αγνοείται και συνεπώς θεωρείται ότι υπάρχει μόνον μία εγγραφή, μόνον μία ιδέα, δηλαδή, η ιδέα η εντοπιζόμενη στη συνείδηση που στερείται προ-ιστορίας στο ασυνείδητο.* Η απώθηση της αρχικής ιδέας του ασυνειδήτου του δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή από το ψυχικό όργανο και κατά συνέπεια μπορούμε να είμαστε σίγουροι ότι το περίεργο αυτό φαινόμενο θα επιφέρει συνέπειες π.χ. 'άγχος'.

Με βάση την αναπόφευκτη αρχή της διττής φύσης του ψυχισμού ο οποίος δύναται να δημιουργεί ιδέες και 'ψυχικές πράξεις' που καταλήγουν πάντοτε σε συνειδητά ερωτήματα περί του εαυτού ο Freud δικαίως προτείνει ότι 'από τούδε και στο εξής' θα πρέπει να 'αντιπαρερχόμαστε το ερώτημα εάν αυτές είναι συνειδητές ή ασυνείδητες' και απ' ευθείας να τις μελετούμε *'...μόνον σύμφωνα με την σχέση τους με τα ένστικτα και τους σκοπούς τους'* καθώς και την 'ιεράρχησή' τους. Διότι αν ότι δημιουργεί σύμπτωμα έχει εκ προοιμίου την ασυνείδητη ρίζα του τότε το μόνο που μπορεί να μας ενδιαφέρει από κλινική άποψη είναι η ενστικτική του δυναμική και ο σκοπός που επιδιώκει προκειμένου να φύγει το σύμπτωμα μέσω της συνειδητοποίησης εκ της εκτόνωσης της ασυνείδητης δράσης. Η περαιτέρω εμβάθυνση επ' αυτής της θέσης του Freud είναι κλινικά εντελώς απαραίτητη διότι επ' αυτής στηρίζεται ένα μεγάλο μέρος της τεχνικής υποδομής της ψυχανάλυσης μηδέ

εξαιρουμένης της γνωστής ρήσης περί του *εδώ-και-τώρα* της μεταβιβαστικής στιγμής κατά την διάρκεια της ανάλυσης. Το θέμα άπτεται της διαφοράς *‘βιώματος’* μιας στιγμής σε αντιδιαστολή με αίσθηση (πχ *‘ακοή’* μιας ψυχαναλυτικής ερμηνείας) και κατανόηση μέσα στο χρόνο. Αυτή η διαφορά έγκειται στο γεγονός ότι το πρώτο επιτυγχάνεται ακαριαία ως *διασύνδεση συνειδητού/ασυνειδήτου* (παρόντος/παρελθόντος της ιδέας) και κατ’ επέκταση *ο ουδός της αρχής της ευχαρίστησης επαναρρυθμίζεται προς τα κάτω* (η ευχαρίστηση αποκτάται ευκολότερα εξ ου και η θεραπευτική της ερμηνείας) ενώ στη δεύτερη δεν υπάρχει διασύνδεση ιστορικά συγγενών ιδεών. Η ευθεία διασύνδεση συνειδητού/ασυνειδήτου εκτονώνει το πρώιμο ένστικτο με τα εξελιγμένα εργαλεία του παρόντος χρόνου και επιφέρει την αποσεξουαλικοποίηση της λιμνάζουσας λίμπιντο.

Θεωρώντας κάθε ψυχική πράξη συμπτωματικού περιεχομένου ως ασυνείδητα φορτιζόμενη κατά βάση παραδεχόμεθα ευθέως ότι σε κλινικό επίπεδο η εκτόνωσή της επιβάλλεται να λάβει χώρα μέσα στα πλαίσια μιας *‘ιεραρχίας’*. Ουδεμία αξία έχει μία εκτόνωση που λαμβάνει χώρα άτακτα ως μία υπνωτική εκτόνωση. Η επισήμανση του Freud περί *‘ιεραρχίας’* των ιδεών κατά τη στιγμή της διασύνδεσης συνειδητού/ασυνειδήτου προϋποθέτει μία σωρεία *ενδιάμεσων φάσεων* που από εδώ και στο εξής θα τις συναντάμε επί μονίμου βάσης. Είναι πράγματι άκρως αποδεκτό να πούμε ότι αν στο ασυνείδητο υπάρχει κατ’ αρχάς *μόνον μία αίσθηση ενός πράγματος* και εν συνεχεία στο συνειδητό μία *τελική λέξη, ιδέα, εικόνα ή παρουσίαση η ποιοτική διαφορά του ιδίου πράγματος* ανάμεσα στις δύο τοποθεσίες είναι τόσο μεγάλη που χωρίς ιεράρχηση του τι έχει συμβεί στα ενδιάμεσα στάδια η όποια βιωματική εκτόνωση στην οποία προαναφερθήκαμε καθίσταται κενό γράμμα.